

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for.	20 kr.
„ pol leta	3 „	30 „
„ četert leta	1 „	70 „
„ mesec	— „	60 „
Po pošti:		
Za celo leto	7 for.	50 kr.
„ pol leta	3 „	80 „
„ četert leta	2 „	— „
„ mesec	— „	70 „

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat, 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. posem.

St. 78.

V Celovcu v sredo 11. oktobra 1865.

Tečaj I.

Ali moramo tudi mi Slovenci praznovati 20. oktobra?

— k. Iz Štajerskega.

Skoro bo minulo pet let, odkar je tudi naša Avstrija stopila v kolo ustavno vladanih dežel. 20. oktobra 1860 je presvidni naš cesar podelil svojim narodom diplomo, v ktorej je oklicana ustavna vlada za celo avstrijsko cesarstvo. V njej se je opiral na zgodovinske pravice, spoznavši, da je le ta edini pot, ki pelje k pomirjenju narodov, k sreči Avstrije; kajti ustave, ktere se narodom le enostransko po samovolji vladarjev kot darilo podelijo, nimajo obstanka in ga ne morejo tudi imeti, naj si bodo še tako svobodne, ker se niso razvile iz lastnega delovanja in borenja, in tedaj tudi ne živijo v zavesti narodov. Oktrojirana ustava je enaka drevesu, ktero se vsadi v zemljo, zraven se pa ne preiskuje, ali je ta zemlja pripravna, rediti drevo. Drevo v njemu nepripravni zemlji le hira in se končno posuši; oktrojirana ustava pa ostane celo neplodna, in mesto pomiriti le vznemirja narode in oslablja celo deželo. Tako je bilo s februarim patentom od 26. febr. 1861, kteri se je oklical kot izpeljava oktobrske diplome, pa je, mesto da bi bil v duhu diplome pripoznal in spoštoval starodavne pravice raznih dežel in narodov, vse te pravice spoznal za neveljavne in skušal po nekterih izmišljenih pravih spraviti vse dežele in narode pod klobuk nemške centralizacije. Kam je peljala ta skušnja, videli smo v štirih nesrečnih, neplodnih letih Šmerlingovega vladanja in še zdaj čutimo žalostne nasledke centralizma. Veči del avstrijskih narodov se je ustavljal Šmer-

lingovim sanjarijam in ta složni upor, po katerem je le moral končno odstopiti Šmerling, nam zopet dokazuje, da more obstati le tista vlada, ktera izvira iz pravic narodov in se opira na pravice narodov.

Na mesto Šmerlinga je stopil gf. Belkredi in 20. sept. je oklical presv. naš cesar razglas, v katerem se zopet verne do oktobrske diplome in dovoljuje svojim narodom, naj se sami med seboj pogodijo. Ta cesarski razglas je z velikim veseljem sprejet bil ta- in unkraj Litave, posebno po vseh nemških deželah, ki so najhuje trpele od Šmerlingove roke.

Ali moramo tudi mi Slovenci veseliti biti oktobrske diplome? — Kaj pa dá; in sicer, kot avstrijski državljani, kot Slovani in kot Slovenci.

Kot avstrijski državljani se moramo veseliti diplome, ker le na tem potu, z ozirom na zgodovinske pravice, se da cela Avstrija pomiriti in osrečiti.

Kot sinovi velikega slovanskega plemena, h kateremu spada 17 milijonov Avstrijancev, moramo pri vsem svojem delovanju zmirom gledati na naše brate, in vse, kar počenjamo in za kar se poganjamo, storiti moramo vzajemno z njimi. Oktobrske diplome pa se veselijo vsi vsi avstrijski Slovani, posebno česki, poljski in jugoslovanski narodi in po vsej pravici; kajti duh diplome je federalističen, ne pozna ne ožega državnega zbora ne gosposke hiše, in daje najvažnejše pravice deželnim zborom. Tudi se po diplomu lahko združijo dežele v deželne skupine, v kterih so bile že nekdanje zvezane.

Veseliti pa se tudi moramo diplome kot Slovenci; kajti v Avstriji, na podlagi oktobrske diplome uredjeni, tudi mi Slovenci ne bodemo zgubljeni, ampak se lahko prosto gibljemo, razvijamo in okrepcamo, uživaje enakopravnost, ki je vsem narodom zagotovljena. Sicer pa imamo tudi mi svoje zgodovinske pravice, kakor so dokazali to že „Slovenec“, „Novice“ in „Triglav“ v učeni in jedrnatih sestavkih. V najožji zvezi bile so zmirom kranjska, goriška in istriška dežela; če obveljajo zgodovinske pravice, morajo se te tri dežele spet zedinitivno s samo enim deželnim zborom. Več ko polovica Slovencev bipo tem že bila zedinjena. Pa tudi štajerska in koroška vojvodina ste bile, z zgorej omenjenimi deželami od nekdanj, od kar so pripadle naši cesarski rodbini, pod imenom: „notranje-avstrijske dežele“ ozko zvezane, in ta deželna skupina je zmirom imela svoje skupne deželne zборе. V „notranji Avstriji“ bivajo skoro vsi Slovenci, razun 60 tisoč, ki spadajo pod Ogrsko in Beneško. Držimo se torej zgodovinskih naših pravic, da smo vsaj enkrat složeni v eni deželni skupini! Skušajmo doseči to, kar je po sedanjih okoliščinah in z ozirom na tirjatve in delovanje drugih avstrijskih narodov doseči mogoče; in to so deželne skupine na zgodovinski podlagi. Bodimo zadovoljni z deželno skupino in veselimo se oktobrske diplome, po kteri jo po pravici smemo tirjati.

Tega veselja pa nikar ne skrivajmo v svojih srcih; treba je, da očitno pred svetom pokažemo, da tudi mi Slovenci smo

Besednik.

Listi iz Pliberka.

(Prihod mil. knezoškofa. Cerkevno posvečevanje v Šent-Danielu. Obiskovanje v Strojni in nektre vmesne opombe).

(Konec.)

Pri obedu, kjer je bilo mnogo duhovščine, grofa Turn, in gg. uradniki, zahvalili so se v. č. g. dekan v imenu vse fare za veliko čest, ki so ji jo mil. knezoškof s svojim prihodom skazali, ter jim s slovečo bistriško kapljico žlahnega brandner-ja napili zdravico: „ad multos annos!“ Možnarji zagromé in knezoškof napitnico odzdravijo na blagor vse duhovščine v tej dekaniji. Akoravno tudi dan danes že ni nič več kaj navadnega, vendar pa nas je veselilo, da smo pri tej priložnosti enkrat iz ust blagorodnega g. okrajnega predstojnika Wolfa slišali slovensko napitnico, ki je veljala premil. knezoškofu. — Med prijaznim in veselim kremljanjem odbila nam je prezgodaj tretja ura, trenutek škofovega slovesa. Zvonovi se zopet oglasijo. Deklica g. Raderjeva stopi pred odhodom pred-nje. Poklonivši jim venček jesenskih cvetic se jim zahvali v imenu vse fare in zlasti v imenu mestnjanov za njihovo skerb in ljubezen. Tako se odpeljejo v spremstvu več mestnjanov uro deleč, kjer stopijo iz kočije, se od

gg. spremljevalcev prijazno poslové ter gredo dalje peš v hribe proti Šent-Danielu, kjer jih je drugi dan na roženkransko nedeljo čakalo tezavno opravilo cerkvenega posvečevanja. Tudi tu so bili, kolikor koli je na kmetih mogoče, od zbrane množice slovesno sprejeti. Po shranjenih svetinjah v bližnji kapelici in po pred njimi opravljenih molitvah jim v farovž prišedšim kmečke po tukajšnji okolici dobro znane in res dobro izurjene pevke zapojó tri slovenske pesmi, ki so premilostljivemu knezoškofu jako dopadle, kakor so sploh nad mičnimi slovenskimi pesmami posebno pohvalo izrekli. To pohvalo od tako veljavnega gospoda slišavši prišel mi je na misel neki izšolan celovski učenec iz VIII. gimnazijalnega razreda. Bival je nekaj časa tukaj v počitnicah in bil na videz „virtuos“. Akoravno je Slovenec po rodu slišal sem ga vendar v neki družbi s širocimi ustmi hlatasti, da najlepše slovenske pesmi so od „žab in mlak“. Nisem hotel tisti čas niti družine begati, niti „virtuosa“ (prihodnjega modroslovca!) zavračevati. Le miloval sem ga sam pri sebi spominjajoč se prislovice: Ignoti nulla cupido, — nepoznanega nihče ne poželjuje. Taki zabavljivi naj bi se pač, predno se predrznejo, naše svetinje v mlake metati, o teh stvarih poprej dali podučiti, ali naj bi se pa svojih kopit držali, to je: jezik naj bi za zobmi tiščali, da bi modrijani ostali!

Roženkransko nedeljo za rana oglasi se strel in zvonjenje, oznanovaje veselje nad

današnje svečanostjo. Privrelo je ljudstva od blizo in od deleč gotovo nad 4000 skupaj. Ob 8 uri začne se cerkveno posvečevanje. Po posvečevanju so mil. knezoškof še maševali in po sv. maši bila je pridiga. *) V njej je govornik zbrani množici razlagal šege cerkvenega posvečevanja in njih pomen. Proti koncu govora pa je podelil gorečnost farmanov za Božjo čest, ker so v tem kratkem času, od 9. maja do 1. oktobra, toliko veliko in imenitno delo dovršili, zahvalivši se poslednjič v imenu farmanov premilostljiv. škofu, kakor vsem tistim, ki so k zidanju nove cerkve kaj pripomogli in ki so danes prišli k poveljevanju njihovega praznika. Po pridigi so knezoškof še 186 otrokom zakrament sv. birme podelili ter s prisrčnimi molitvami za nje, kakor za verne mrtve to pobožnost končali. Naj še pristavim, da mora pač gotovo vsakega v srce veseliti, ako iz ust premilostljiv. knezoškofa, ki so Nemeč po rodu, sliši lepo in gladko slovenski govoriti. Naj bi si to drugi enaki ali nižji gospodje v zgled jemali, in se svojega maternega jezika ne sramovali, ali mu vsaj v občinstvu zaprek ne stavili!

Videvši Šent-Danielsko farno cerkev v tako kratkem času sezidano spomnim se farne cerkve v Črnem, kjer jim je bila pred dvema letoma z več hišami vred pogorela,

*) Pridigoval je g. Mat. Torkar, Pliberški kaplan, kakor smo slišali iz verjetnih ust — izvrstno.

Vredn.

vneti za diplomu in da more sedanje ministristvo na svojem težavnem potu, dokler bo ravnalo po duhu diplome, zanašati se na moč in podporo zmirom zvestih Slovencev.

Po vseh federalističnih deželah, posebno pa na Českem, delajo velike priprave, da se slovesno obhaja 20. oktober. Ali bodedo mar zaostali samo mi Slovenci? — Svosti smo si, da tudi po slovenskih deželah se bo praznoval ta imenitni in pomenljivi dan, in da, kakor zlata Praga Čehom, bode bela Ljubljana nam Slovincem pokazala, da je naše duševno središče in naša voditeljica na političnem potu.

Da pa svet vidi, da smo mi Slovenci složni v političnih zadevah, naj vse slovenske čitavnice napravijo 22. oktobra — ker je 20. petek — večje slovesne besede, tako povsod praznujejo po cesarski diplom od 20. oktobra 1860 nam dano ustavo.

Dezele notranje-avstrijske.

□ **V Celovcu.** (Učenci na realki. — „Pol. katekizem“ dogotovljen. — Morivec Esterhamer k smerti obsojen. Vreme.) V celovško realko se je letos zapisalo 206 učencev. Pervi razred jih šteje 82, drugi 54, tretji 34, štarti 22, peti 13, šesti pa le tri. Lani se jih je vseh skupaj 238 zapisalo, tedaj 32 več nego letos in se število učencev vsako leto manjša. Vzrokov, zakaj da je tako, se lahko dosti našteje, — vendar je pa na vso moč želeli, da bi jih zlasti prve tri razrede več obiskalo, in da bi tako sčasoma rokodelci, obrtniki in mestnjani sploh bolj izurjeni in izomikani postali. To mora biti, če hočemo, da se bo kmalo kaj na bolje obrnilo. — „Politiški katekizem“ ki ga je bil g. Einspieler za Slovence spisal in ki ga je „Slovenec“ donášal, zagledal je ravnokar v posebni knjižici beli dan. Prodajal se bode po vseh slovenskih mestih in čitalnicah in velja povsod 16 kr. Slovenci, sezite po njem! Peter Esterhammer, ki je Valeka umoril, je na vislice obsojen in bo 12. t. m. obešen. — Vreme je spet lepše, ali vendar še precej merzlo. Gospodarji se zelo zime bojé, ker bode kerme primanjkovalo, — za mesto pa ravno ne bo tako hudo, ker so tu dreva dober kup. —

□ **Iz kanalske doline.** L. (Erat je umerl; — suša; — laško vino). Ukovska vas in cela kanalska dolina je zgubila

verlega moža. 2. oktobra zjutraj je umerl g. France Erat, obče spoštovani in ljubljani učitelj in srenjski predstojnik ukovski; danes, t. j. 4. oktobra, smo ga pokopali. Bil je rajni še le v 30. letu svoje starosti, pa njegova umnost, poštenost in njegovo blago in za vse dobro vneto serce pridobilo mu je toliko spoštovanja in prijatlov, da se je pri njegovem pogrebu iz cele doline sešla obilna množica. V prejšnjih letih bil je za učiteljskega pomočnika na celovski realki, blizo 10 let pa za učitelja v svojem rojstnem kraju v Ukvah (Uggovitz), nekaj let pa tudi za srenjskega predstojnika. Da ga je ljubilo in spoštovalo vse, mladi in stari, priča temu so britek solze, ki so danes tekle na njegov grob. Kakor je bil ranjki svoji materi dober sin, tako je bil vselej zvest in udan materi Slavi; bil je udružbe sv. Mohorja in je rad prebiral slovenske časnike. S podučevanjem ljube mu mladine se je veliko trudil; zatorej je tudi vpeljal večerne šole za odraslo mladino. Ravno tako umen in skerblijv je bil tudi v srenjskih zadevah. Obilna množica, ki se je zbrala pri njegovem pogrebu, bila je v pravem pomenu vox populi, t. j. glasna priča, da je bil rajni od nog to glave verl in spoštovanja vreden mož, da ga je tudi vse ljubilo in spoštovalo. —

Pri nas zemlja že zeva po deržju; vsaki dan se tudi megle zjutraj napravljajo k deržju, o poldne jih pa silni veter od izhoda pobriše z neba. Bati se je, da bopotem vetru z deržjem ob enem priklatil se tudi sneg in zgodnja zima. —

Talijani že v celih tropih vračajo se v domače kraje; nam pa iz Laškega letos pošiljajo obilo sladkega novega vina. Že dolga leta niso imeli tako bogate dobre tergatve. Kvinč, t. j. 60 bokalov, so ponujali po 6—8 for.; zadnje dni je pa v ceni spet nekaj pskočilo, ker strašna suša jagode suši, da ne dajejo toliko kapljice, kolikor so se je nadjali.

□ **Iz Štajerskega.** 5. oktobra. — k. (Dva skesana grešnika. Grof Meeséry. Konec mariborske razstave.) Kako se časi spreminjajo! — Naš vladni list „Gratzer Zeitung“, kateri je pod vredništvom g. Martini-a zmirom bil najhujši sovražnik federalizma, in neusmiljeni preganjavec slovenskega narodnega gibanja, v svojem poslednjem listu tako le piše o centralizmu in Šmerlingovi politiki: „Centralistom ni mar za zadovoljnost naro-

dov — izdajavec cesarja in države jim je, kdor se zanjo briga! Njim je le mar za to, da se spolnuje njih osebna volja, ktera si ne ve državne enote misliti v drugi obliki, kakor ravno v tej, ki si jo je sama izmislila, ktera se le veseli, razdrobiti vse posebnosti narodov, ker nima ne upa ne moči, da bi ravno te posebnosti porabila za moč in edinost Avstrije. Njim ni mar za pogodbo, za porazumljenje narodov med seboj in z vlado; vse želje, vse potrebe, vse zahteve narodov, ktere se ne vjemajo s centralističnim uzorom, naj se koj odsekajo, tako tirja zgodovinska pravica centralizma. Zadovoljnost narodov? Kako bi te treba bilo k zmožnosti države! Ustavno ravnanje? Kako bi se to zlagalo s tem, kar tirja čisti centralizem, kateri bi ustavo le rad imel bil samo za pokorno deklo. Voditelji centralistov so se vendar še nekako sramovali in niso, v svojem programu ali načrtu — poslednji govor bi ga boljše imenovali — še omenili taistega ustavnega ravnanja, kterege bi se samo za to radi bili poslužili, da bi svobodo še tam umorili, kjer to ni storila vojaška diktatura. V tako nesramni obliki se samovladanje (absolutizem) še nikjer in nikoli ni pokazalo! — Tako krepko govori, tako hudo obsoja Šmerlingovo politiko naš vladni list. In pred dvema mesecema!? — Kdo bi se bil kaj takega nadjal? „Tagespost“ tudi prinaša ta sestavek in dostavlja, da tudi ona je ravno teh misli. Et tu, mi Brute! Kako se vendar časi spreminjajo! —

Naš deželni poglavar, gf. Meeséry, je do zdaj popotoval po zgornjem Štajerskem, da spozna deželo in ljudi, katerih skrb mu je izročena. Povsod se je pustil slovesno sprejeti. Zdaj bo menda skoro začel obhoditi spodnjo Štajersko. Prav radovedni smo, kako se bo pogovarjal z našimi slovenskimi župani, ker on slovenski, ti pa nemški ne uméjo. — Mariborska razstava se je končala v nedeljo, 1. okt. z razdelitvijo svetinj in z obnim obedom, pri katerem je pričujočih bilo 51 gospodov, med njimi deželni glavar gf. Gleispach, dr. žl. Kaiserfeld, slavni avtonomist, ki pa je te dni naznanil, da njegov ptujski govor ni program avtonomistov — po tem takem menda le nimajo ti gospodje nobenega programa — naš premilost. knezoškof, kateri je zdaj po končanej Slomšekovej besedi zopet v Mariboru in še drugi gospodje iz

in se mora sedaj v tem z nekoliko diljami pokritem pogorišči Božja služba opravljati. Novi težki zvonovi od g. Samasata v Ljubljani vlti in prelepo vbrani, visijo le za silo nekoliko od tal vzdignjeni v leseni kolibi. G. fajmošter s farmani vred bi radi zidanje prej, ko bi bilo mogoče, pričeli. Ali kje v sedanjih časih brez notranje cerkvene oprave za samo zidovje 23.000 gld. skup spraviti, ker še marsikteri posestnik 23 krajcarjev nima?! Sliši se, da so farmani zidavo na svoje roke prevzeli in državno blagajno za 10.000 na posodo prosili. Se jih bo li usmilila, ali ne, ne vemo. Le to nam je znano, da od spomladi do sedaj še ni nič odgovora. Zanašamo se vsaj, da čakanje ne bode zastonj. Bog daj!

Popoldne po kosilu zopet odidejo blagi viši pastir peš čez hribe proti Strojni, kjer so prenočili, drugi dan po slovesni vpeljavi so maševali, pobožno množico obhajali, se rajnih v navadnih molitvah spomnili, cerkveno opravo ogledali, in potem čez strmine in tokave proti fari na jezeru odšli. Ondi so se jim še nekteri duhovni gospodje z ljudstvom vred poklonili, in po kratkem oddihljeji podali so se v Prevalih na železnico in hlapon jih je odpeljal nazaj proti Celovcu. Mi pa kličemo za njimi: Bog z Vami, premilostl. vladika, na vseh Vaših apostolskih potih, ter Vas zopet kmali zdrave in čvrste, kakor sedaj, nazaj pripelji med ljubijoče Vas ovčice v Junsko dolino, da

nam zopet napravite enako veselje, ki je vsegdar radostin spomin na pretekle dni! Gotovo pa tudi mil. knezoškof ne bodo pozabili, s kako ljubeznijo in prisrčnostjo da smo jih povsod sprejemali in spremljevali, ter lahko porečejo, da njihova poslednja letošnja apostolska pot bila je sijajna, bila je krona v skončanji težavnih in vročih dni. Slava!

Vegatova svečanost.

Spisal Andréjčikov Jože.

Kakor „Novice“ in „Danica“, oznanil si nam tudi ti, dragi „Slovenec“, da bodo prišli 26. septembra k sv. Križu na Moravško Dunajčanje obhajati Vegatov spomin, zraven pa si še pristavil, da bodeš drugi krat kaj več povedal o tej slovesnosti. Ker pa vem, da imaš dovolj opraviti in se bojim, da ne bi pozabil te važne reči, sklenil sem ti načrtati nekaj verstic, da bi tudi daljni tvoji čitatelji zvedeli, s kako slovesnostjo se je obhajal Vegatov spomin.

Kakor sem rekel, pozvedel sem že teden poprej po „Novicah“ in „Danici“, da pridejo Dunajčanje k sv. Križu, torej sem se neizrečeno veselil 26. septembra. — Kar pa eden vé, zvé tudi drugi in tako se je razširila ta novica po vsej Moravškej dolini, potem še dalje čez Negasternske hribe do dunajske ceste in od tod dalje med hribovce. Pa malokdo vedel je povedati to, kar sem

bral v časnikih! Vse je bilo že prestrojeno in predelano. Če sem se le ganil iz hiše na cesto, našel sem že tu po tri, tu zopet po dve baburi skupaj, ki so urno z jezički opletale in si pravile, kakošen „mirakelj“ se je zgodil na Moravškem. Ena je rekla, da bodejo svetnika vzdignili, druga je trdila, da bodo pripeljali bronastega sv. Jurja, tretja pa je še celó vedela povedati, da pride Vehovčev Jurček, prvi „manister“ na Dunaji, sam k sv. Križu.

Te zanimive povestice, čeravno sem se vsem le posmehoval, so me vendar tako dalje pripravile, da sem že v duhu videl priti Vegata na čelu svojih hrabrih vojakov, ki so se zvernili pri Belemgradu pod turškimi sabljami, k sv. Križu samega sebe slavit.

Težko sem že čakal zaželenega dne, pa kaj bi ga tudi ne, saj še svoje žive dni nisem videl, kako svetnika vzdignejo. — Vehovčevega Jurja bi bil pa tudi rad osebno poznal, torej mi bode vsak rad verjel, da se nisem veselil le praznih reči.

Zjutraj 26. septembra še pred dnem pobrišem jo k učitelju, ki se je ravno tako veselil te svečanosti, kakor jaz, če še bolje ne, in je že celi teden valjal in mečkal za ta dan namenjene bankovce po žepu, da so bili revčiki že vsi unazani in oguljeni. Mislil sem si, da ga dobim še v postelji, pa skerb, da ne bi zamudil največje „porade“, gnala ga je iz postelje in bil je že ves opravljen, ko pridem k njemu. Skozi okno po-

Gradca in Maribora. Napitnic je bilo dosta, pa samo lokalnih; ogibali so se političnih in zato tudi ni mogoče, uganiti, kaj da naši avtonomisti mislijo o sedanji politiki ministerstva. —

Iz Poddrage na Vipavskem. A. Ž. — (Cesarjev manifest Slovenščina. Letina.) Srce nam je radosti igralo, ko smo „Cesarjev razglas“ čitali; kajti presvitli cesar je javno pokazal pot, ktera pelje k porazumljenju in ravnopravnosti. Pod zamrlim Šmerlingovim ministerstvom smo čakali in čakali, in vse čakanje, vse obljube so ostale prazna reč. Enakopravnost je bila le na papirju! Novo, sedanje ministerstvo pa je pokazalo precej, da ni volje samo obljubovati, ampak tudi djansko pokazati, da mu je res mar za srečo in blagor vseh avstrijskih narodov. Nastopila je tedaj vendar enkrat milejša doba tudi za nas Slovence! Dozdaj smo plesali, kakor koli se nam je godlo. Da je temu taka, mislimo si Avstrijo mater, ki ima veliko, kakor noč in dan različnih sinov. Eni so jej udani, so mirni in delajo kakor zdrava pamet vsakemu dobremu sinu veleva. Drugi pa hočejo kraljevati nad svojimi mirnimi brati, in niso prej zadovoljni, dokler vsi ne plešejo, kakor oni godejo. Mati se ve da še ni v stanu sama tem zoperstavljanju se, ampak pokliče možé — ministerstvo — na pomoč, da bi razžaljane in razkačene sinove pomirili, zedinili in vsem enake pravice, ker imajo enaka bremena, podelili. Mi mirni bratje smo brez odlaške rajnemu ministerstvu žalostno osodo našo zmirej predlagali, da bi se nas bilo usmililo, in hude roke naših razkačenih bratov rešilo, ali žalibože, vse zastonj! Prosili smo pomoči, roke proti nebu povzdigovali, ali ni ga bilo, da bi se nas bil usmilil, vse naše prošnje so bile bob ob steno metati. Mesto da bi bilo ministerstvo vse brate zedinilo in vsakemu svoje dalo, segalo je še nasprotnikom toliko časa v roke, dokler mu ni odklenkalo. Vidi se, da je Šmerlingu res geslo čez vse veljalo: „Čakati, čakati in nič dovršiti!“

Nastal je pa potres, stebri — ministerstvo — so popadali, in postavili so novo, ki nam upanje boljših časov buči in daje, ktero želi vsakemu svoje dati in cesarjevo povelje do črke dopolniti. Škiljasto gledajo Bachovci in Šmerlingovci na cesarjev razglas, koji vsem narodom enakopravnost zagotavlja. Birokratom in drugim našim nasprotnikom je ščencano hudo, ker vidijo, da

hočemo tudi mi Slovenci ljudje, ne pa sužnji biti. Da bi le novo ministerstvo poti ne zgrešilo, koje je presvitli cesar slovesno pokazal! Bog daj, da bi zmirej mila zvezdica predhodnica našemu novemu ministerstvu pot kazala, ki pelje v življenje, ne pa v pogubo mogočne Avstrije! —

Kar se tiče slovenščine v Poddragi, sem že enkrat omenil, da ni tukaj nič posebnega napredka zapaziti, ampak da spava — rekel bi — še vse v presladkem spanju. Te dni smo hotli Poddražani — se ve da, kar nas je rodoljubov, nego javno zabavico napraviti, pri kateri bi bili šlisali mило deklamovanje in petje slovenskih grlic. In to zabavico smo hotli v ta namen napraviti, da bi bili narodno zavest zbudili in društvo ustanovili, ktero bi knjižnico napravilo. Glej, čitatelj moj! kakšno ogromno število vrlih rodoljubov se je podpisalo, glej število — devet!!!

Kaj ne, da je to žalostno in da človek ne ve, kaj bi storil, ali bi se jokal ali kaj? Med temi devetimi se ve da ni bilo zagledati niti župana niti kakega družega „gešvorenca“. Vsi so bili „zu hoch“, da bi se bili podpisali. Rekli pa so, da bi potem Poddražane še za bolj neumne *) šteli, kakor zdaj, ko bi bili omenjeno zabavico napravili. Žalostno je tedaj zares pri nas! Vse še razun 8 ali 9tih v presladkem spanju narodne zavesti spava, in noče slišati milih glasov majke Slave. Eni so navdušeni nemškega duha; drugi se sramujejo biti slovenske krvi ter se ne smejo buditi. Zatorej, dragi Slovenec, ker ga ni, ga ni in ga ne dobiš; ko bi ga tudi pri belem dnevu z lučjo — iskal! Kar se ne sme buditi, spava naj v miru! Mi pa, kar nas je vnetih Slovencev, bomo že en večer kako zabavico napravili, se narodno razveseljevali in napili materi Slavi. — Letos smo pridelali, hvala Bogu, dosti dobrega, prav dobrega sladkega vinca. Ljudje skorej ne pomnijo, da bi bilo grozdje kedaj tako zrelo kakor letos. Ker je tedaj grozdje močno sladkorno bilo, je tudi vino tako dobro, da že davno ne takó. Da bo hranljivo, ni dvomiti. Zatorej, dragi vinokupci naši! pridite nas le pogostoma obiskat, dobili bote prav prav dobrega vina cenó. Prav dobrega vina dobite po 6½ kvinc gold., kolikor ga hočete.

*) Ako Vam je drago, Vam pošljem spisa, koja obdelujeta neumnost ali umnost zaželene prihodnosti. Pis.

Le pridite in videli bote, da bote šli od nas „židane“ volje. Zdravil!

Litija 1. okt. Ž. Vilinski. (Vegatova svečanost). 26. sept. 1865 se je spominek postavil baronu Jurju Vega-tu v Zagorici na njegovi rojstni hiši. Spominek se glasi v latinščini tako: Georgius Vega, L. B. (liber baro) die 14. Martis 1754 Sa-goricæ in vicinitate S^{tae} Crucis humili loco hic natus, decoratus baronis dignitate obiit. Viennæ die 26. Sept. 1802. R. I. P. Patria et Agnati posuere die 26. Sept. 1665.

Ta nenavadna slovesnost je privabila dokaj ljudstva iz mest trgov in vasi, pa tudi gospóde se je bilo sešlo obilo obilo pri sv. Križu na Moravškem. Obiskali in poslavlili so Vegov rojstni kraj: Veliki župan ljubljanski dr. Etbin Kosta; dr. Lovro Toman, državni poslanec; dr. Janez Bleiweis, deželni poslanec; g. Luka Svetec, tudi deželni poslanec in drugi. Duhovnov je bilo iz vseh strani veliko. Gospod dekan Janez Toman, župnik moravški in deželni poslanec, so sprejemali preprijazno vse goste; njim so se pridružili tudi obče znani g. Kajetan Hueber, župnik čemšeniški, g. Juri Varl, župnik Krašenski, in veliko, veliko drugih iz dekanije; pa tudi iz Ljubljane so prišli g. Miha Peternel, učenik realke; g. Henrik Palka, vojaški kaplan in eden podsatnik topništva. Začele so se ob sedmih sv. maše in bilo jih je šest zaporedoma. O poldesetih so služili veliko sv. mašo dekan moravški, č. g. Janez Toman, pa tudi ljudem v pristojnem govoru pokazali baron Vegata, domačega rojaka, po vseh straneh. Slovesna je bila ta sv. maša, muzika dojske bande jo je spremljevala, in izurjene pevke so ji pele in odpevale. Ko pa stopi vojaški kaplan, g. Henrik Palka, k oltarju sv. Križa, oglasijo se gladka gerla ljubljanskih dijakov, in prepevajo slavo Bogu tako čisto in lepo, da je vse stermelo. Zadnjo sv. mašo so brali g. Miha Peternel. Pri tej sv. maši so pele moravške pevke, in kazale svetu, da iz serca slavijo Vega, svojega rojaka; bilo je njih petje izverstno.

Po dokončanih sv. mašah se poda vsa množica od podružnice sv. Križa proti rojstni hiši Vegovi, nese gori omenjeni spominek v Zagorico, in ga položi na mizo Vegove hiše, ktere lastnik je zdaj Janez Močilnikar, mlad doslužen vojak. Tu so se godile dogodbe vredne, da jih zvé celi svet.

(Konec pride.)

gledavši videl sem, kako gredó ljudje po cesti kar tropoma in mislim si, da gredó k prvi maši, ali nihée je ni zavil proti cerkvi, ampak vsi so šli le dalje proti hribu. Nekteri so nesli celo brešna seboj, kakor bi šli na sv. Višarje ali pa na oljsko goro.

Na poti se snidemo še z gospodom župnikom, ki so jo tudi še precej zgodaj odrinili. Jeli so praviti o tej slovesnosti, kar so od bolj verjetnih krajev slišali; pa kako me je preplašila njih povest! Kar na enkrat so poderli vse moje veselje. Rekli so, da gremo berž ko ne norce lovit, da iz vsega tega ne bode nič, ker neki še celo v Ljubljani nič od tega ne vedo. Jaz jim nisem mogel nikakor verjeti. „Saj ni mogoče, „purkeljmaster“ je rekel, da se pripelje najmanj tri „cuge“ ljudi samih terdih Dunajčanov; kar „purkeljmaster“ reče, to je skor gotovo, saj dobiva berž ko ne kako „Wienerschnell-pošto“ ali pa vsaj „Laibacherico“, v teh pa se nahajajo take reči! Tako sem govoril pa le natihoma učitelju, kajti gospodu župniku svojih skrivnosti nisem hotel razodeti.

Od Moravé dalje prihajalo je vedno več ljudi menda zato, ker so imeli svetnika v svoji fari in si tako prilastovali več „kredita“ do njega, nego vnanji. — Prišli smo do Verhpolja. Tu jo kreneva z učiteljem v bližnjo gostivnico k Merguzu, da bi se okrepčala za težavno pot, ki naju je čakala. Pred hišo stala je kočija, prav taka, kakor jih imajo ljubljanski „fjakarji“ za vsakdanjo rabo, samo, da je bila še nekoliko bolj

okajena. „Vidiš Janez“, rečem učitelju, „da moja ni bila prazna, že tukaj stojte kočije, kaj bo še le ondi pri sv. Križu!“ Berž greva v sobo, da bi pozvedela, kateri kučigazda se je pripeljal v tej kočiji, pa kako se zavzameva, ko najdeva sobo vso prazno! Tudi tukaj so jim tako glave zmešali dunajski cilindri in krinoline, da so se še celo oče Mergus, ki sicer vedno tekajo krog svojih pivcev, zgubili in nekam prešli. Mojega tovarša terla je huda žeja, vpil je in kričal kakor Čič, pa poslušale so ga le neme stene. Po sreči najde v nekem škafu vode, s katero si nekoliko pogasi žejo. — Ko vidim, da se živa duša ne prikaže, ki bi nama prinesla vina, pogledam še v na pol zaperto kamro in tu zagledam pred zerkalom statí žensko podobo, ki je bila tako zaljubljena v svojo lastno lepoto, da me še zapazila ni; gotovo je morala biti sama sebi zeló zeló všeč, — meni vsaj ni bila. Povedati ne vem, ali je bila gospodinja ali njena hči ali natakara; toliko le vem, da sem moral dvakrat prav terdo zavpiti, kolikor mi je še pripustilo suho gerlo, preden se je odpravila od svoje ljube podobice v klet.

Ko si nekoliko duši priveževa, kreneva jo kar naravnost po ozki stezici za drugimi romarji (če jih smem tako imenovati!). Bilo je tako navkreber, da bi se bil lahko v koleno v griznil, pa to mi še mar ni bilo, saj me je navdajala sladka nada po prestanem trudu vživati veselje med dunajskimi „Chevalirji“ in „Mademoiselli“. Moja debela ger-

čeva palica, ki je bila že devetkrat na sv. Višarjah, se je danes kar zvijala pod mojo neusmiljeno roko, kakor bi jo bila božjast vila. —

Ko prideva sred hriba, dojdeva še le najne družnike, ki sva jih zapustila v Verhpolju. Pa kako se je spremenila prejšnja radost in gibčnost! Gospodičine, ki so se tudi hotle udeležiti Vegatove svečanosti, bile so že tako utrujene, da so jim morali podajati njihovi spremljevalci svoje palice in jim tako pomagati v hrib. Mislim sem si, da gremo na Triglav, kjer si podajajo potniki palice ter pomagajo eden drugemu po skalovju. Uboge gospodičine so se mi kaj zelo v serce smilile in rad bi bil to ali uno zadel na štupo-ramo ter jo nesel na hrib, pa bil sem tudi sam tako utrujen, da sem komej noge prestavljal, Janezu pa tudi nisem hotel svetovati kaj tacega, ker sem videl, kako mu tečejo potne kaplje iz kuštravij las, kakor bi se mu vdirale vinske jagode po licu. — Spredej zagledava domače pevkinje, ki so kaj urno korakale po zvutih stezicah, kakor bi jih veter nesel. Z Janezom mahneva jo za njimi, kajti žalostna osoda ubozih gospodičin nama je tako globoko v serce segala, da nisva mogla več gledati groznega njihovega terpljenja.

(Konec prih.)

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Varaždina. J. B. V trojedini kraljevini živi jeden jedini narod; ali, žali Bog, da nima enega imena, kar je vedno zelo velika ovira za srečno prihodnost, posebno pa dan danes za tako neobhodno potrebno slovo. Da se ne imenujejo jedni Srbiji, ki nočejo nič kaj vedeti o Hrvatih; drugi Slavonci, kojim v obče ni veliko mar niti za Srbije niti za Hrvate, a tretji Dalmatinci, ki so tudi preveč zaljubljeni v svoje neslovansko ime; da se ne imenuje velik del naroda graničarji, koji ne smejo imeti svoje volje, z besedo, da bi ves narod obsegal eno ime, kakor ga veže jeden in isti književni jezik: čisto drugači bi slovel narod, koji stanuje po najlepših pokrajinah avstrijskega cesarstva; čisto drugačno bi igral zadačo ali rolo na igrališču avstrijskih narodov. Ali ni morda prava istina, da ga ni naroda v Avstriji, ki bi stanoval v krajih, trgovini tako ugodnih, kot narod v naši trojednici? Sinje morje, Donava, Sava, Drava, Kolpa so naravni poti, ki nam kažejo in velevajo, kam se nam je obračati, da nam se poboljša naše stanje in razširi naša trgovina; pod krutim turškim jarmom zdihujoučih jednokrvnih bratov se menda, trdo se nadjamo, pravica Božja skoro usmili ter se njihove od narave zelo blagoslovljene zemlje premené v raj blaga in obilnosti, koja našej trojednici vsaj po trgovini do sinjega morja na korist in hasen pride. Ali, žali Bog, da se na to premalo gleda, preveč pa na vlastito korist! Doli v Dalmaciji ošabno vzdiguje glavo peščica birokratiških Italianissimov pod krinko samouprave ali avtonomije; prevzetni Rečani se upirajo hrvaščini kot ungaresi, ako ravno skoro nije- den besedice madjarski črhni ne zna; frankfurtarji na Dravi v Oseku in Varaždinu hočejo biti „echte Ungarn“, ako ravno se jim prilaga madjarsčina kot kravi sedlo. Sremcem je le za vojvodino mar, pozabivšim narodne poslovice: „Tko ne drži brata za brata, on će tudjina za gospodara“; po domovini razstavljeni preveliki prijatelji Madjarom mislijo le na nekdanje zlate čase, kot Izraelci na polne lonce mesa v Egiptu, s trdo nado, da se zopet povrnejo, kakor hitro Hrvate zopet spravijo v jarm madjarski; junaška granica ne pozna drugega poklica, kot junaško slavo, koja pa le drugim hasne; birokratiški kruhorborci se skoro nikjer veliko ne menijo za blagor naroda, — kako bi ravno pri nas izjeme delali? Bili so zvesti prijatelji Bachovi, Šmerlingovi, zdaj se pa ozirajo z enim očesom na Belkredija, z drugim pa na Majlátha in bodo pomagali tistemu, ki je že zmagal, ali se dela, da bode. Taka, preljudi slov. čitatelj, je po trojedini kraljevini, sami črni, strašni oblaki se skupljajo nad njo ter jo žugajo vničiti. Ako nepomaga Bog in sreča junačka, ne bo dobro; ako pravi rodoljubi vseh sil ne napnejo na bitki, koja se bode bila na prihodnjem zboru, nima se narod v trojedini kraljevini nadjati dobrega, marveč bati se mora velike nevolje in nesreče; ako ne zmagajo pravi rodoljubi na zboru v Zagrebu, bode to velika škoda in nevarnost za vse federaliste v Avstriji. Nočem pa dalje strašiti sebe in svojih polit. prijatelov, rajši pa budim, oživljam in utrjam nado, da resnica in pravica zmagaja, da bode narod misleč na svojo slavno 48. leto tirjal svojo že tolikokrat slovesno mu zagotovljeno celokupnost, svoja historična ustavna prava, enakopravnost in v slogi z vsemi drugimi avstrij. narodi. In ako se v tem složi, naj zaupljivo gleda v prihodnost, ker zanj govore zlate besede okrožnice Njeg. Veličanstva od 20. sept., zanj je državni min. Belcredi, zanj je većina narodov posebno, jednokrvni bratje v Avstriji.

V Zadru. Dozdanji deželni namestnik, baron Mamula, je vendar le v zasluženi pokoj djan. Pričakuje se, da se tako tudi g. Lapenni zgodi.

V Zagrebu. Radostno novico zamoremo sporočiti, da narodno-liberalna stranka ojača, in da je upanje, da vendar le zmagaja. Bog daj srečo! Škof Strossmajer in odvetnik Mrazovič, naj veljavna moža in načelnika te stranke, sta enih misli in dobivate čedalje več prijatelov in slednikov. Zatorej se nadjamo, da upanje naše ne splava po vodi, in da, ker so vsi narodnjaci za carski manifest od 20. sept. t. l., ni nam se bati, da bi se porazumljenje ne dogotovilo. —

Dežele gališke.

Rusinski časnik „Slovo“ opominja vse rusinske domoljube, naj do prihodnjega zboru dobro in vestno preudarjajo vse zadeve in vprašanja, o katerih se bode v zboru govorilo in sklepalo. Pred vsem pa jim na serce polaga tri vprašanja, ki so za Rusine posebno imenitna. Prvo je, da se nova občinska organizacija po potrebah in razmerah dotičnih občin osnuje; ker te so podloga vsemu; drugo, da se šole tako organizirajo, da je v njih, kar jih je rusinskih, učni jezik samo rusinski, ne pa, kakor je do zdaj poljski in nemški. V viših šolah pa naj se uči poljski in nemški jezik; tretjič pa je treba, da se volitveni red od 26. febr. 1861 popravi, kajti le tako bo mogoče, političko in narodno ravnopravnost sčasom v djanju izpeljati. — Ne bi bilo gotovo od več, če bi tudi drugot — mutatis mutandis — te točke resno preudarjali in se za prihodnje zbere dobro pripravili, da bodo tudi narodi kaj dobička od njih imeli, in da bi se nikomur ne očitale: „Kolikor glav, toliko misli!“

Ptuje dežele.

Serbska.

Najnovejša sporočila pravijo, da imajo Serbi kneza zelo radi in da vse zaupanje vanj stavijo, Francozi se neki kaj repenčijo, ker Srbija spet bolj gleda na Rusko, nego na Francosko. Turk pa tudi ni s Serbi zadovoljen, ker spoznava, da ga če dalje bolj nimajo radi. Postavil pa je že okoli 20.000 vojakov prek reke Donave, da bi koj pri rokah bili, če bi v Srbiji ali Bulgariji kaj pesti kazati začeli.

Rimska.

Sv. Oče papež so v svojem zadnjem govoru svoj glas povzdignili zoper tako imenovane „proste zidarje“ ali frajmaurajre, zavergši njih skrivno pa očitno delovanje, ki na to meri, kako bi se vera in prestoli podkopali. Odkar je bila „enciklika“ od 8. dec. pr. l. izdana, ni se govorilo in pisarilo o nobenem papeževem pismu tako, kakor o sedanjem. Pač je tedaj dregnul v seršeno gnejzdo! Zlasti pa cika tudi na princa Napoleona in pruska kralja Vilhelma I., ki sta uda tega po vsem svetu razkropljenega skrivnega društva in ga najbrže tudi dobro podpirata. Čudno ali gola resnica!

Razne novice.

* Ko je župnik g. Lemič v Zajezdi na Hervaškem 25. pret. meseca ravno večerjal, primaha jo pred farovž 6 tolovajev, trije od njih ostanejo zunaj, trije drugi pa gredó notri, polové pôsle, jih zvežejo ter v klet zaprejo. En hlapec je hotel pod streho zbežati, pa so ga vjeli, sekiró v roko ranili in zvezanega k unim v klet zaperli. Zdaj gredó nad župnika, ga zgrabijo in vsega od strahu omamljenega zarentačijo, naj jih pelje pri tej priči v zgornjo hišo ter naj jim hitro denar da, kar ga ima. Ker se pa revež od strahu ni mogel ganiti, udari ga eden s sekiró po glavi, da se mu je koj iz ust in nosnic kri pocedila, potem pa (oh da se more kaj tacega zgoditi!) mu s klešami nohte potergajo, perste odrežejo in naposled še obé roki odsekajo, in ga tako v strašnih bolečinah na pol mertvega pusté, — po-

kradejo in poberejo pa vse, kar dobé in odidejo. Nesrečni in zares milovanja vredni župnik je 28. v neznanih bolečinah umrl. Hudo bneže pa čaka zaslužena kazen. — Zares, to je strašen dogodek, ki mu ni koj para! (Agr. Ztg.)

* V šolskem letu 1864 je bilo na Stajarskem v 68 šolskih okrajih in v 548 duhovnijah začetnih šol 554, šol za silo 138, glavnih šol 27, tedaj vkup 719 ljudskih šol. Učiteljske pripravnišnice so bile 4, ženskih obertnijskih šol je bilo 56, obertnijskih šol za rokodelske učence 9, ponavljalnih ali nedeljskih šol je bilo 608, sadjorejnih 33, čebelorejnih 5, svilorejna 1; šolskih vodjev je bilo 14, učiteljev kot vodjev je bilo 9, katehetov 722, učiteljev 718, podučiteljev 301, učenic 71, podučenic 13, obertnijskih učenic pa 77. Otroci za vsakdanjo šolo vgodnih je bilo 104.013, izmed katerih jih je v šolo hodilo 96.125; za nedeljsko šolo vgodnih učencev je bilo 36.952, izmed katerih jih je v šolo hodilo 31.333. Učiteljskih pripravnikov je bilo 66, šolskih poslopij pa je bilo 685, izmed katerih jih je 172 slabih. Po jeziku je bilo v lavantinski škofiji 12 nemških, 52 slovenskih, in 175 slovensko-nemških šol. V sekovski škofiji so bile 3 šole nemško-slovenske, vse druge pa nemške.

(Po „Oesterr. Schulb.“)

* V koperski viši gimnaziji je bilo ob koncu šolskega leta 171 učencev, ki so po narodnosti tako-le razdeljeni: 1 Benčan, 4 Furlani, 6 Teržačanov, 130 Istrijanov, 18 kvarnerskih otočanov, skupaj 159 Italijanov (?); potlej: 6 Istrijanov Slovencev; 4 Istrijani Iliri, 2 kvarnerska Ilira, skupaj: 6 Ilirov = 171. V programu ni imén dijakov, na posebnem listu pa so natisnjeni 1. tisti, ki so bili v vsakem razredu posebno lepega obnašanja, brez ozira na učenje; 2. tisti, ki so sploh izverstniki ali pohvaljeni. V imenih ni sledi slovenšine ali iliršine, n. pr.: Stuparich, Caglianich, Valentincig, Sorsich. „Scuola d' idiomi slavi“ je bila zavezna za Slovane, radovoljna za Italijane; torej je „Corso I“ za rojene Slovene, „Corso II“ za italijane, in poslednji ima 2 oddelka, nižjega in višjega. Vsaka teh ločin ima po 2 uri nauka na teden. Koliko učencev se je tega uka vdeleževalo, ni razločeno. Učitelj slovanskih narečij (d' idiomi slavi) je bil g. Fr. Raunik. — Bati se je, da po unih krajih dosti hitreje napredva poitalijančevanje, kakor po družih stranéh ponemčevanje ali pomadjarovanje Slovanov?

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Fara Glodnica je razpisana in tamošnji g. župnik Jož. Hueber pride za pridigarja k glavni fari in za podvodja v semenišče. Prestavljeni so gg. kaplani: Jož. Anewandtner za provizorja v Kamnogorico, Andr. Ploner za kaplana v nemški Bleiberg, Luka Selnik k. sv. Urbanu nad Glinekom, Jan. Šuster v Grabštajn in Adam Wilhelmer na Muto.

Teržaška škofija: G. Jož. Cergol gre za kapl. v Tomaj, g. Fr. Sitar v Lokvo, g. Jan. Baštjan k. sv. Antonu v Trstu, na njegovo mesto pride g. Mih. Debeljak, na tega mesto g. Ant. Devetak, kterege službo prevzame g. Jan. Legat, novoposv. (Konec pride.)

Loterija.

Gradec: 82 27 41 1 25.

Prihodnje srečkanje je 18. oktobra 1865.

Dunajska borsa 10. oktobra 1865.

Novi zlati	5.22
Srebro	109

Prošnja!

Lepo prosim, naj si čč. čitavnice in znani rodoljubi „političen katekizem“, ki ga ravno razpošiljam, blagovoljno med narod spravljati prizadevajo.

And. Einspieler.